

Pozitif Muhasebe Kuramına Genel Bir Bakış: Dünü, Bugünü ve Geleceği

Ersin Timur¹

Burhan Günay²

Özet

Muhasebe alanında pozitif araştırmalar 1960'lı yıllarda başlamıştır. Muhasebeye farklı bir bakış açısı getiren pozitif muhasebe kuramı, Watts ve Zimmerman tarafından geliştirilen bir kuramdır. Etkin piyasalar hipotezi, FVFM (Finansal Varlıkları Fiyatlandırma Modeli) ve temsilcilik kuramı pozitif muhasebe kuramının doğuşunda önemli rol oynamıştır. Kesin kurallar tanıyan normatif muhasebenin aksine pozitif muhasebe, finans, ekonomi gibi bilim dallarını kullanarak ampirik çalışmaların yapılmasına olanak sağlamıştır. Pozitif muhasebenin araştırma yöntemleri, teorik alt yapısı ve ekonomi temelli mantığı muhasebe yazınında birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Pozitif muhasebe kuramı gözlem ve deneye dayalı olarak geniş bir çalışma alanı sunmaktadır. Bu çalışmanın temel çıkış noktasını da pozitif muhasebe kuramı oluşturmaktadır. Bu çalışma, muhasebe literatürünün önemli yaklaşımlarından biri olan Pozitif Muhasebe Kuramını geçmişten günümüze kadar geçen süreç içerisinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada kuramın ortaya çıkışı, temel varsayımları ve muhasebe araştırmalarına sağladığı katkılar ele alınmıştır. Ayrıca kurama yöneltilen eleştiriler ile sürdürülebilirlik raporlaması, ESG uygulamaları ve yapay zekâ gibi güncel gelişmeler karşısındaki yeri tartışılmıştır. Yapılan değerlendirmeler, Pozitif Muhasebe Kuramının muhasebe uygulamalarını açıklamada hâlen önemli bir teorik çerçeve sunduğunu, ancak değişen ekonomik ve teknolojik koşullar doğrultusunda yeniden yorumlanmaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

1 Dr., ersinntimur@gmail.com, 0000-0002-6210-3510

2 Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Şereflikoçhisar Uygulamalı Bilimler Fakültesi
Finans Bankacılık Anabilim dalı, burhangunay@aybu.edu.tr, 0000-0001-5390-006X

Giriş

1900'lü yıllardan itibaren muhasebe alanında çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır. Muhasebe alanında yapılan tartışmalar farklı boyutlar kazanarak, birtakım kuramların doğuşuna neden olmuştur. 1900'lü yılların başında kesin kurallar taşıyan normatif muhasebe kuramı hâkimiyetini sürdürmüştür. Normatif muhasebe kuramı birçok araştırmacı tarafından desteklenmiştir. Bu kuramı destekleyenlerin dışında kurama yönelik eleştiri yapan muhasebeciler ve araştırmacılar da olmuştur. Yapılan eleştirilerin altında, normatif muhasebe ve pozitif muhasebenin benimsediği ilkesel farklılıklar yatmaktadır.

Normatif muhasebenin amacı, muhasebe uygulamalarının muhasebe standartları kapsamında ne şekilde yapılması gerektiğine dayanırken pozitif muhasebenin amacı, bilimsel metotların esas alınarak gerekli olan standartların meydana getirilmesine ilişkin araştırma yapılması ve yapılan araştırma sonucunda ulaşılan bulguların ortaya konulmasıdır. Diğer bir ifadeyle, pozitif muhasebe kuramı işletmelerin genel muhasebe uygulamalarını dikkate alarak “olan” bilimsel metotlar ve sayısal yöntemlerle oluşturma gayretinde bulunurken, normatif muhasebe “olması gerekenin ne olduğunu” dikkate almaktadır. Bu noktadan hareketle, normatif muhasebeye kıyasla pozitif muhasebenin, finans, ekonomi vb. çeşitli bilim dallarını kullanarak sayısal ve matematiksel ifadelerle araştırma yapan bir kuram olduğunu ifade etmek mümkündür.

Watts ve Zimmerman'ın çalışmaları ile meydana gelen pozitif muhasebe kuramı, son yıllarda diğer kuramlara göre daha çok önem kazanmıştır. Söz konusu kuram, normatif muhasebe kuramının varsayımlarını inceleyerek kuramın eksik yönlerini analiz etmiştir. Kuramın dayandığı temel nokta ise bilimsel metotları kullanarak analiz yapmak ve tahminlerde bulunmaktır. Bu kapsamda kuramın diğer kuramlara göre muhasebeye farklı bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir. Pozitif muhasebe kuramı ile muhasebe alanında araştırmaya dayalı anlayış hızlı bir boyut kazanmıştır. Böylece yapılan ampirik çalışmaların sayılarında da artış görülmüştür. Ampirik çalışmalar ile muhasebe de görülen açıklar kapatılmaya çalışılmış ve çözülemeyen sorunlara yönelik analiz ve tahminlerde bulunulmuştur. Bu çalışmada, öncelikle muhasebenin tarihsel gelişiminden ve pozitif muhasebe kuramının olumlu yönleri ele alınarak muhasebe alanına sağladığı katkılardan söz edilmiştir. Çalışmada pozitif muhasebenin ortaya çıkmasında önemli rol oynayan FVFM (Finansal Varlıkları Fiyatlandırma Modeli), Etkin piyasa hipotezi ve temsilcilik kuramı açıklanmıştır. Bunun yanında pozitif muhasebe kuramı ile normatif muhasebe kuramı arasındaki varsayımsal farklılıklara değinilmiştir.

1. Muhasebenin Tarihsel Gelişimi

Muhasebenin tarihsel sürecine geçmeden önce muhasebenin tanımını şöyle ifade etmek mümkündür. Muhasebe, bir işletmenin kaynaklarının oluşumunu ve bu kaynakların kullanılma şeklini, işletmenin faaliyetleri sonucunda bu kaynaklarda oluşan artış ya da azalışları ve işletmenin finansal durumunu ifade eden bilgileri üreten ve üretilen bu bilgileri ilgili kuruluşlara ileten bir bilgi sistemidir (Sevilengül,2011:3). Diğer bir ifadeyle muhasebe, mali işlemler sonucunda oluşan finansal bilgilerin belirli bir düzen içinde toplanması, kaydedilmesi, sınıflandırılması ve raporlar halinde sunulma süreci olarak tanımlanmaktadır (Tanış,2011:3).

Eski zamanlardan beri iktisadi faaliyetler, belli olan olayların tespit edilmesi ve kaydının tutulması gerektiğini zorunlu kılmaktaydı. İlk zamanlarda, tutulan kayıtlar yalnızca alacakların ve borçların kaydı şeklinde gerçekleşmiştir. Sonrasında bu kayıt ve yapılan tespitler, söz konusu işletmelerin tüm iktisadi faaliyetlerini kapsayacak bir biçimde genişlemiştir. Bu doğrultuda, mali açıdan mal alım ve satımına ilişkin faaliyetlerin artması ile muhasebe usullerinin de geniş bir boyut kazandığı görülmektedir (Kalenderoğlu,2003:21).

1200-1400 yılları arasında İtalyan tüccarların çift yanlı kayıt sistemini kullanarak belli hesapları gruplandıkları görülmüştür. İtalyan tacirlerin uygulama aşamasında kaydettikleri durumlar, Luca Pacioli adlı İtalyan Matematikçisi tarafından yazılı hale getirilmiştir. Paciolo'nun birçok kitabı bulunmaktadır. "Aritmetik, Geometri, Oran ve Orantı Hakkında" adlı kitaplarında çift kayıtlı esasları belirtmiştir (Güçlü vd,2006:1).

Çift taraflı kayıt sisteminde varlık, kaynak, gelir-gider, kar ve zarar ile ilgili bilgilerin tamamının izlenmesi hedeflenir. Kitab-us Siyakat adlı eserde de devlet muhasebesinde kullanılan merdiven yöntemi açıklanmıştır. Devlet bütçe, gelir ve giderlerinin izlenmesinde kullanılan merdiven yöntemi Osmanlı Devleti'nde beş yüz yıla yakın bir süre kullanılmıştır (Örten vd,2011:34).

Pacioli'den önce de önemli gelişmeler olduğu gözlenmiştir. Abdullah İbni Muhammed'in "Risale-i Felekiyye" adlı kaleme aldığı kitap da çift taraflı kayıt düzeni ve günümüzde kullanılan defterlerden (büyük defter, yevmiye defteri vb.) söz edilmiştir. Muhasebe konusunda esaslı gelişmeler 20.yy'da başlamaktadır. 1919 yılında Scmalenbach adlı Alman profesör hesapları yeni bir tasnife sokmuştur. Son yıllarda muhasebe, muhasebe organizasyonu düzenleme ve yöntemi ile kayıt işleri birbirinden ayrılmıştır. Çeşitli sınıflar oluşmuştur. Bu sınıflara uzman muhasebeciler, organizatörler vb. örnek gösterilebilir. Muhasebenin Türkiye'deki gelişiminde diğer ülkelerin büyük etkisi olmuştur.

Türkiye’de 1926 yılına kadar Fransa’nın 1926 - 1960 yılları zaman aralığında ise Almanya’nın etkisi olmuştur. Sonrasında ise ABD’deki muhasebe anlayışının hakim olduğu görülmektedir (Küçükşavaş,2001:10). Ülkemizde muhasebenin kurumsallaşması konusunda da yapılan önemli araştırmalar, 1960 yılı sonrasında görülmektedir (Uçma,2012:169).

İlerleyen zamanlarda muhasebe alanında kayıt ve raporlamada yaşanan gelişmeler yavaş ancak sürekli bir şekilde devam etmiştir. 20. yüzyılın başlarında yönetim ve maliyet konusunda önemli ilerlemeler olmuştur. 20. yüzyılın ikinci yarısında ise İnsan kaynakları muhasebesi, enflasyon muhasebesi, uluslararası muhasebe ve sosyal muhasebe konularında yeni kayıt ve raporlama teknikleri gelişmiştir.

Türkiye’de Cumhuriyet dönemine kadar muhasebenin, basit kayıt usullerine dayandırıldığı görülmektedir. Uygulamanın, devlet sektöründe yoğun bir şekilde kullanıldığı ifade edilebilir. Cumhuriyet döneminde muhasebe ye 1960’lı yıllara kadar Almanların etkisinde kalmıştır. Sümerbank için hazırlanan Muhasebe sistemi, İktisadi Devlet Teşekküllerinin çoğunluğu tarafından uygulanmıştır ve 1972 yılından itibaren Kamu İktisadi Teşebbüsleri’nde Tek Düzen Muhasebe Sistemi’ne geçilmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)’na tabi olan işletmeler için 1983 yılının başından Mali tablo formları ve 1984 yılı başında Genel Hesap Planı yayın hayatına girmiştir. Böylelikle muhasebe uygulamasında bir tek düzene doğru hareket edildiği söylenebilir. 1993 yılı başında ise Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Tek Düzen Muhasebe Sistemi yürürlüğe konulmuştur (Kızıl, 1994: 5).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de güçlü bir özel sektörün varlığından söz edilemez. Bundan dolayı muhasebe alanındaki tüm gelişmelere kamu bürokrasisi tarafından yön verilmiştir (Dinç ve Atasel,2016:280). Burada KİT’lerin bir muhasebe sistemine sahip olması amacının olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. 1926 yılından itibaren kurulan iktisadi devlet işletmeleri ile beraber batı ülkelerinde uygulanan muhasebe prosedürü ülkemizde uygulama konulmuştur. Ayrıca vergi reform kanunlarının yürürlüğe girmesi ve uygulanan liberal bir sistemle birlikte özel işletmelerin ekonomik hayata kazandırılmasıyla beraber muhasebe uygulamaları artış göstermiş ve böylece muhasebeci sayılarında da artış olmuştur (Ertaş vd,2013:74).

2. Pozitif Muhasebe Kuramının Teorik Çerçevesi

İşletmeler muhasebe politikalarını belirlemek durumundadırlar. Bu noktada işletmeler, muhasebe politikalarını belirlerken birtakım kuramlardan faydalanmaktadır. Bu kuramlardan biri, pozitif muhasebe kuramıdır. Kuramın temel amacı, işletmelerde muhasebe politikası seçimine etki eden faktörler

hakkında hipotezler geliştirmek ve oluşturulan hipotezlerin geçerliliğini ampirik sınamaktır (Uluslan ve Doğan,2008:234). Kuram günümüzde de kullanılmaktadır. Pozitif muhasebe kuramı, muhasebe uygulamalarını açıklar ve gözlemlenen uygulamalardan genel ilkeler ve kurallar ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Akdoğan ve Aydın,1987:129).

Bu kuramın epistemolojik kökeni pozitivist bilim anlayışına dayanmaktadır. Pozitivist epistemolojinin temel iddiası, insan bilgisinin kaynağının temelinde duyu ve deneyimin olduğudur. Bu epistemoloji ile geliştirilen kuramların muhasebe uygulamalarını anlamak ve açıklamak, nedir? sorusuna cevap aramak pozitif muhasebe kuramının en temel amacıdır (Nalçın ve Can,2016:167).

Muhasebe kuramlarının konuları birbirinden tamamen ayrılmaktadır. Her muhasebe kuramının farklı varsayımlarının olduğu gibi araştırmaya söz konusu olan pozitif muhasebenin de ilgilendiği konular ve varsayımları farklılık göstermektedir. Pozitif muhasebe kuramının muhasebeye yönelik kazandırdığı bakış açısı bazı çevrelerde eleştiriye maruz kalmıştır. Bu eleştirilere aranan cevaplar ise Watts ve Zimmerman tarafından verilmiştir.

Pozitif muhasebe kuramının dikkat çektiği iki tür test bulunmaktadır. Bunlar, hisse senedi fiyat hareketlerine ve muhasebe yöntemine ilişkin seçilen testlerdir (Watts ve Zimmerman, 1990:138). Pozitif muhasebe kuramı diğer kuramlardan farklı olarak bir takım ilke ve esasları benimsemektedir. Ayrıca ilgilendiği sorunlarda diğer kuramlara göre farklılık göstermektedir.

Pozitif muhasebe kuramından önce var olan normatif muhasebe kuramının ilgilendiği sorular, pozitif muhasebe kuramının ilgilendiği sorulardan farklıdır. Söz konusu normatif muhasebe kuramının ilgilendiği sorulardan bazıları şöyledir (Christenson,1983: 4);

- Kiralama sözleşmeleri bilançoda nasıl gösterilmeli?
- Bilanço ve gelir tablosunda tasfiye değerleri kullanılmalı mı?
- Değişen fiyat düzeyleri nasıl muhasebeleştirilmeli?
- İşletmeler tarafından döviz kurundaki değişimler nasıl muhasebeleştirilmeli?
- Stoklar nasıl değerlendirilmeli?
- Yıllık hazırlanan finansal tablolarda neler raporlanmalı?
- Ara dönem mali tablolar denetlenmeli mi?
- Bağlı ortaklıklardaki azınlık payları konsolide edilmiş tablolarda nasıl muhasebeleştirilmeli?

Muhasebe kuramının ilgilendiği pozitif sorulardan bazıları ise şöyledir (Jensen:1976:3-4);

- Muhasebe literatüründe finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçları konusunda pek çok tartışma söz konusudur. Finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını gereken önemin verilmemesi, arz yönlü güçlerin neler olduğu ve muhasebe uygulamaları üzerinde bıraktığı etkilerinin ne olduğu gibi sorular tartışılanlar arasında yer almaktadır.
- İşletmeler neden performans merkezlerine genel giderler tahsis etmeye devam ediyor?
- İşletmeler muhasebe tekniklerini neden değiştirirler?
- İşletmeler denetçilerini neden değiştirirler?
- Yürürlüğe koyulan düzenlemeler ve kararlar muhasebe uygulamalarını nasıl etkiler.
- İşletmeler uygulamaya koydukları amortisman yöntemlerini neden kullanmaya devam ediyorlar?
- Kamu muhasebe işletmeleri neden ortaklıklar halinde örgütlenirler?
- Muhasebe alanı neden profesyonelliğe ve profesyonel etiklere vurgu yapmaktadır.
- Fon (kaynak) muhasebesi neden işletme muhasebesinden farklıdır?
- Sertifikasyon prosedürlerinin uygulamada ne gibi etkileri vardır?

Yukarıdaki sorularda ifade edilen ne, neden gibi sorulara cevap aranması pozitif muhasebe kuramının odak noktasıdır. Pozitif muhasebe kuramının muhasebe alanına girmesi ile merak edilen soruların cevapları aranmıştır. Ampirik incelemeler ile aranılan cevapların bulunması ve tatmin edici sonuçların belirgin olması birçok araştırmacıyı memnun etmiştir. Bu doğrultuda muhasebe kuramının amacının muhasebe uygulamalarını açıklamak ve onlara yönelik birtakım tahminlerde bulunulması gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Pozitif araştırmaların başlaması ile 1960'lı yılların ekonomik modeller ve istatistiksel işlemlerin kullanılmaya başlanması ile muhasebe literatüründe yeni bir çağ başlamıştır. Bu yılların sonlarına doğru muhasebe konusunda yapılan olumlu araştırmalar ilk ciddi tartışmaların yapılmasına neden olmuştur. Ball and Brown ve Beaver tarafından yapılan öncü araştırmalar 1960'lı yılların sonlarında ortaya çıkmıştır. Yapılan iki öncü çalışma muhasebe kazançları duyurularında bilginin içeriğinin önemli kanıtlarını sağlamaktadır. Böylelikle de sermaye piyasası araştırmaları üzerine büyük bir literatür hazırlandığı ifade edilebilir.

3. Pozitif Muhasebe Kuramının Ortaya Çıkışı

1970’li yılların ortalarında pozitif muhasebe kuramı geliştirilmiştir (Melis,2005:4). Ancak, modern pozitif muhasebe araştırmasına 1960’lı yıllarda başlanmıştır. Beaver(1968), Ball ve Brown(1968) gibi araştırmacılar tarafından söz konusu kurama yönelik araştırmalar yapılmıştır. 1990 yılında Watts ve Zimmerman tarafından yayınlanan “Pozitif Accounting Theory: A Ten Year Perspective” adlı çalışmada pozitif muhasebe kuramına farklı bir bakış açısı ile yaklaşmıştır (Watts ve Zimmerman,1990:131). Pozitif muhasebe kuramının Watts ve Zimmerman tarafından ortaya atıldığını ifade etmek mümkündür. Kuramı literatüre kazandıran ABD’deki Rochester Muhasebe Okulu olmuştur. Söz konusu kuram içerisinde özgün bir araştırma yöntemini barındırmaktadır (Üç,2009:79). Pozitif muhasebenin ana gayesi muhasebe politikası seçimine etki eden faktörler hakkında hipotezler geliştirip söz konusu hipotezlerin geçerliliğini ampirik olarak sınamaktır (Uluslan ve Doğan,2008:234).

Pozitif muhasebe kuramı literatürde PAT(Positive Accounting Theory) olarak bilinmektedir. Son kırk yıldır muhasebe alanında etkili olan en önemli araştırma programları arasında yer almaktadır (Kabir,2011:137). PAT temelde iki farklı test üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi pay senedi fiyat hareketleri ikincisi ise muhasebe yöntemi seçimine ilişkin testlerdir (Watts ve Zimmerman,1990:138). PAT öncesi araştırmacılar, akademisyenler vb. muhasebe alanındaki değişkenler arası ilişkileri incelemiş olsalar da nedenselliğe ilişkin herhangi bir fikir ortaya çıkmamış ve değişkenler arası ilişkiler tam anlamıyla açıklanamamıştır. Bu durumda değişkenler arası ilişkinin açıklanmasına yönelik bir kurama gereksinim duyulmuştur ve PAT geliştirilerek değişkenler arasındaki ilişkiler açıklanmaya çalışılmıştır. Tablo 1’de Pozitif Muhasebe kavramının tarihsel gelişimi ve günümüz yansımaları özetlenmiştir.

Tablo 1: Pozitif Muhasebe Kuramının Tarihsel Gelişimi ve Günümüze Yansımaları

Dönem	Araştırmacı / Gelişme	Pozitif Muhasebe Kuramına Katkısı
1968	William H. Beaver	Muhasebe kârlarını hakkında bilgi vermiştir.
1968	Ray Ball & Philip Brown	Muhasebe bilgilerinin sermaye piyasasına etkisi araştırılmıştır.
1976	Michael C. Jensen & William H. Meckling	Temsilcilik Kuramı ile PAT'ın teorik altyapısı hakkında önemli bilgiler sunulmuştur.
1978-1986	Ross L. Watts & Jerold L. Zimmerman	PAT'ın temel hipotezlerini geliştirerek, literature sunulmuştur.
1990	Watts & Zimmerman	Kuramın ilk 10 yıllık değerlendirmesi yapılmıştır.
2000-2010	Kurumsal Yönetim Araştırmaları	Yönetici teşvikleri, kazanç yönetimi ve muhasebe tercihleri üzerine çalışmalar yoğunlaşmıştır.
2010-2020	IFRS ve Küresel Raporlama Dönemi	Muhasebe politikası seçimlerinin uluslararası standartlar çerçevesinde incelenmesi artmıştır.
2020-2026	ESG ve Sürdürülebilirlik Raporlaması	İşletmelerin sürdürülebilirlik açıklamalarının ekonomik motivasyonları PAT çerçevesinde araştırılmaktadır.
2020-2026	Dijital Muhasebe ve Yapay Zekâ	Muhasebe bilgi sistemleri, algoritmik karar alma ve raporlama tercihlerinin ekonomik nedenleri analiz edilmektedir.
Gelecek Perspektifi	Entegre Raporlama ve Yapay Zekâ Destekli Finansal Raporlama	PAT'ın sürdürülebilirlik, büyük veri ve yapay zekâ uygulamalarını açıklamada yeniden yorumlanması beklenmektedir.

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Pozitif Muhasebe Kuramı'nın tek bir döneme ait bir yaklaşım olmadığı, aksine yaklaşık altmış yıllık bir gelişim sürecinin ürünü olduğu Tablo 1'de görülmektedir. Kuramın temelleri 1960'lı yıllarda Beaver ile Ball ve Brown'ın muhasebe bilgilerinin sermaye piyasaları üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalarıyla atılmıştır. Bu çalışmalar, muhasebe bilgilerinin yalnızca kayıt tutma amacı taşımadığını, aynı zamanda yatırımcı kararlarını etkileyen önemli bir bilgi kaynağı olduğunu ortaya koymuştur.

1970'li yıllarda Jensen ve Meckling'in Temsilcilik Kuramı ile birlikte muhasebe uygulamalarının ekonomik sonuçları daha sistematik biçimde açıklanmaya başlanmıştır. Aynı dönemde Watts ve Zimmerman tarafından geliştirilen Pozitif Muhasebe Kuramı, muhasebe araştırmalarında önemli bir değişim yaratmış ve araştırmaların normatif yaklaşımdan ampirik yaklaşıma yönelmesine katkı sağlamıştır.

2000’li yıllardan sonra kurumsal yönetim, kazanç yönetimi ve muhasebe politikası seçimleri üzerine yapılan çalışmalar kuramın uygulama alanını genişletmiştir. Özellikle uluslararası finansal raporlama standartlarının yaygınlaşmasıyla birlikte işletmelerin muhasebe tercihlerini etkileyen ekonomik ve yönetsel faktörler daha fazla araştırılmaya başlanmıştır.

Son yıllarda sürdürülebilirlik raporlaması, ESG uygulamaları ve yapay zekâ teknolojilerinin muhasebe süreçlerinde daha fazla kullanılmaya başlanması, Pozitif Muhasebe Kuramı’nın güncelliğini koruduğunu göstermektedir. Özellikle işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında hangi bilgileri açıkladıkları ve bu açıklamaların arkasındaki ekonomik nedenler araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Yapılan çalışmalar, ESG raporlamasının yatırımcı kararları ve işletme değeri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Frankel vd.,2025). Benzer şekilde ESG raporlamasının yaygınlaşmasıyla birlikte işletmelerin raporlama tercihlerini etkileyen ekonomik ve yönetsel faktörler daha görünür hale gelmiştir. Bu durum, Pozitif Muhasebe Kuramı’nın yöneticilerin kararlarını açıklamaya yönelik yaklaşımının günümüzde de geçerli olduğunu göstermektedir (Klösch ve Wittreich,2026).

Diğer taraftan yapay zekâ uygulamalarının muhasebe alanında kullanılmaya başlanmasıyla birlikte finansal raporlama süreçlerinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Yapay zekâ destekli sistemlerin muhasebe süreçlerini hızlandırdığı ve raporlama kalitesine katkı sağladığı belirtilmektedir (Akınar ve Başkan,2024). Ayrıca yapay zekânın sürdürülebilirlik raporlamasında veri toplama ve analiz süreçlerini kolaylaştırdığı da ifade edilmektedir (Tariq ve Rahim,2024).

Kısacası, Pozitif Muhasebe Kuramı yalnızca geçmişte ortaya çıkan muhasebe tercihlerini açıklayan bir yaklaşım değildir. Günümüzde ESG raporlaması, sürdürülebilirlik uygulamaları ve yapay zekâ destekli finansal raporlama gibi yeni alanlarda da işletme davranışlarını anlamada kullanılacak önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır.

Pozitif muhasebe kuramı muhasebeye farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu kurama göre muhasebe alanında yapılan araştırmalar ampirik bir düzen içerisinde gerçekleşmektedir. Bilimsel yöntemlerin muhasebe kapsamına girmesi ile muhasebenin finans alanındaki ilerlemelerden etkilenmesiyle başlayıp, pozitif muhasebe ile devamlılığını sürdürmüştür. 1960-1970’li yıllarda muhasebe alanındaki ilerlemeler, birçok ülkede gerek işletme gerekse yönetim konularında akademik araştırmalar yapılmış ve böylece bilimsel bilginin öneminin farkına varılmıştır. Bu doğrultuda yapılan pozitif araştırmalar, muhasebe alanında davranışsal ilişkilere yoğunlaşmıştır. “Nasıl olmalı” dan ziyade unsurların “ne olduğu” ile ilgilenmiştir. Kural koyan normatif muhasebenin aksine pozitif

muhasebe, açıklayıcı ve tahmin edici nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır (Gökten,2013:65-66).

4. Pozitif Muhasebe Kuramının Doğuşuna Katkı Sağlayan Yaklaşımlar

PAT'ın gelişmesinde birçok yaklaşımın katkısı bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar; Etkin Piyasa Hipotezi, FVFM ve temsilcilik maliyetleridir. Örneğin, 1976 yılında Jensen ve Mecking tarafından yazılan temsilcilik kuramı PAT üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Temsilcilik kuramında işletme “sözleşmelerin bir parçası” olarak analiz edilmekte ve bu ifade pozitif muhasebe araştırması tarafından kabul edilen bir ifadedir. Sözleşmeler, kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden tüm tarafların işletmenin değerini en üst düzeye çıkarmak için aynı anda motive olmalarını sağlamak amacıyla üretilmektedir. PAT, temsilcilik maliyetlerini düşürmede, muhasebe işlevinin ve etkin bir kurumsal yönetim yapısının rolünü önemsemektedir (Kaya, 2017:131-132).

PAT alanına katkı yapan yazarlar ve bu yazarların çalışmaları ile sağladığı katkıları şöyledir;

Friedman, ekonomide pozitif bilimini tanımlamıştır (Friedman,1953). Sharpe ve Litner, FVFM(Finansal Varlıkları Fiyatlandırma Modeli)'ni geliştirmişlerdir (Sharpe,1964:425-442, Litner,1965:13-37). Fama, Etkin piyasalar hipotezi ile büyük katkılar sağlamıştır (Fama,1965: 34-105). Beaver, pay senedi getirilerinin değişkenliğini ve kazanç duyuruları etrafında işlem hacmini incelemiştir. Kazanç duyurusu dönemlerinde bilgi akışının arttığını saptamıştır (Beaver,1968:67-92). Jensen ve Meckling ise işletme bağlamında yönetsel davranış, temsilcilik maliyetleri ve sahiplik yapısını araştırarak çeşitli katkılarda bulunmuşlardır (Jensen ve Meckling,1976:305-360).

4.1. Finansal Varlıkları Fiyatlandırma Modeli (FVFM)

Pozitif muhasebe kuramının gelişimine katkı sağlayan FVFM, Sharpe(1964), Lintner(1965) ve Mossin(1966) tarafından finans literatürüne tanıtılmıştır (Obara ve Eyo,2000:7). FVFM, mükemmel sermaye piyasaları yanında bazı varsayımlara dayanır ve riskli bir varlıktan istenen getiri oranının; risksiz faiz oranı, piyasa portföyünün beklenen getiri oranı ve beta katsayısı olmak üzere bu üç faktörün sonucu olduğunu ileri sürmektedir. FVFM'ye göre riskli bir finansal varlığın beklenen getirisi, risksiz faiz oranı ile piyasanın getirisine olan duyarlılığına bağlıdır. Risk yalnızca menkul kıymetin tek başına getirisindeki değişkenlikle değil, piyasa portföyü ile olan kovaryansı dikkate alınarak ölçülmektedir. Portföyün betası, portföyü oluşturan varlıkların betalarının ağırlıklı ortalamasıdır. FVFM, hem menkul kıymet hem de portföy riskini hesaplamayı daha kolay hale getirmiştir (Saraç,2015:59).

FVFM, belli varsayımları temel alarak ve ortalama varyans analizini kullanarak beklenen getirileri belirleyen tek faktörün, her bir finansal varlığın piyasa ortalama getirisi ile ilişkisi olduğu sonucuna varan bir yaklaşımdır (Ege vd, 2010: 58).

FVFM'in çeşitli varsayımları bulunmaktadır. Bu varsayımlar şunlardır (Korkmaz ve Ceylan, 2017:652-653);

- Yatırımcılar, yatırımlarını yalnızca portföyün beklenen getirisini ve varyansını dikkate alarak yapmaktadırlar.
- Yatırımcılar riskten kaçınırlar ve servetlerinden beklediği faydayı maksimum düzeyde tutmak istemektedir.
- Yatırımcılar etkin bölgeye Markovitz çeşitlendirmesi yaparak ulaşmak isterler.
- Bütün yatırımcılar, yatırım kararlarını getirilerin olasılık dağılımına dayanarak almaktadırlar.
- Bütün yatırımcıların varyans ve beklenen getiri hakkında beklentileri homojendir.
- Çok sayıda piyasada alıcı ve satıcı bulunmaktadır.
- Menkul değerlerin piyasa fiyatı bireysel davranışlardan etkilenmemektedir.
- Piyasa da risksiz menkul değerler vardır.
- Risksiz faiz oranı üzerinden sınırsız borç alma ve borç verme olanağı bulunmaktadır.
- Yatırım yapılabilecek aktifler sonsuz olarak bölünebilmektedir.
- İşlem masrafları ve vergi maliyeti bulunmamaktadır.
- Kısa vadeli ödünç satış işlemleri serbesttir
- Bütün yatırımcılar, her menkul değere istediği kadar alivire satış yapabilir.

Yukarıdaki varsayımları kapsayan FVFM, muhasebe ve finans alanına önemli katkılarda bulunmuştur. Herhangi bir menkul değer beklenen getirisi ile risk derecesi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. FVFM yatırımcıların portföy kararlarını kolaylaştıran bir modeldir.

4.2. Etkin Piyasalar Hipotezi

Muhasebe alanına katkı sağlayan Etkin piyasalar hipotezi Fama tarafından literatüre kazandırılmıştır. Pozitif muhasebe kuramının gelişmesinde önemli bir rol oynayan yaklaşımdır.

Etkin piyasa hipotezi 'ne göre menkul değer fiyatları ile bilgi arasında bir ilişki bulunmaktadır ve açıklanan yeni bilgilere göre menkul değer fiyatları oluşmaktadır. Piyasalar fiyatların yansıtmış olduğu bilgiye göre sınıflanmakta ve hisse senedi ile ilgili hisse senedinin şimdiki değerinin optimal tahminini temsil etmekte, fiyat hisse senedi ile ilgili olarak objektif bilgiyi içermektedir (Bayrakdaroğlu,2012:38-39).

Etkin piyasalarda, menkul değer fiyatları rassal bir seyir izler. Etkin piyasalar, fiyatların elde ettiği bilgileri tamamıyla yansıtmaktadır. Bu doğrultuda etkin piyasa hipotezi, piyasaya yeni bilgi ulaştıkça pay senedinin cari fiyatının bu bilgilere göre uyarlandığını ifade eder (Tufan ve Sarıççek,2013:164).

Etkin piyasalar hipotezi zayıf bilgi etkinliği, yarı güçlü bilgi etkinliği ve güçlü bilgi etkinliği olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Zayıf Bilgi Etkinliği: Zayıf bilgi etkinliğinde geçmiş fiyat hareketlerinde yer alan tüm bilgilerin mevcut piyasa fiyatlarına tam olarak yansımadığını savunulur (Ehrhardt ve Brigham,2011:290). Hisse senedi fiyatlarının geçmişteki fiyatlardan bağımsız olarak hareket ettiği ve geçmiş fiyat hareketlerinin gelecekteki fiyatları tahmin etme gücünün olmadığı varsayılmaktadır.

Yarı Güçlü Bilgi Etkinliği: Bu bilgi etkinliğinde ise etkin piyasalarda halka açık tüm bilgiler menkul değer fiyatlarına yansımaktadır. Pay senetlerinin geçmiş fiyatlarına ek olarak işletmelerin finansal tabloları, ekonomik veriler vb. bilgileri kullanılarak normalin üstünde kazanç elde etmek imkânsızdır. Burada fiyatlar temel analize girdi olan tüm bilgileri yansıtmaktadır (Yücel,2016:109).

Güçlü Bilgi Etkinliği: Etkin piyasa hipotezinin güçlü bilgi etkinliğindeki varsayım ise piyasa fiyatlarının tüm bilgiyi yansıttığı ile ilgilidir. Etkin bir piyasada, içeridiler de dahil olmak üzere hiçbir yatırımcı piyasa fiyatının üzerinden bir getiri elde edememektedir (Ehrhardt ve Brigham,2011:291).

4.3. Temsilcilik Kuramı

Pozitif muhasebe kuramının gelişmesine katkı sağlayan bir diğer kuram, temsilcilik kuramıdır.

İşletmelerdeki yöneticiler, işletme de işletme sahiplerinin temsilcileri olma boyutunda bir statüye sahiplerdir. Yöneticilerin işletmeyi yöneterek, işletme sahiplerinin varlıklarını maksimize etmeleri beklenilir, ancak iki taraf arasında birtakım çatışmalar söz konusu olabilmektedir. Bu çatışmalar ise işletme de bazı kayıplara sebep olmaktadır. Bu doğrultuda oluşan kayıplar işletmelere birtakım maliyetler yükleyebilmektedir. Oluşan maliyetler ise temsilcilik maliyetlerinin içeriğini oluşturmaktadır (Okka,2015:557).

Temsilcilik sorunu hissedar ile yönetici arasında yaşanan bir sorun niteliğindedir. Aynı zamanda bu sorun yalnızca hissedar ile yönetici arasında yaşanmamaktadır. Diğer bir deyişle, hissedar ile yönetici arasında yaşanan temsilcilik sorunu, hissedar ile borç veren arasında da yaşanmaktadır. Yöneticiler ile hissedarlar arasındaki çatışmalar veya hissedarlar ile borç verenler arasındaki tartışmaların işletmenin piyasa değeri üzerine etkileri temsilcilik kuramının temel çerçevesini oluşturur (Jensen ve Mecking,1976:305-360,Fama,1980:288-307,Harris ve Raviv,1991:297-355).

5. Pozitif Muhasebe Kuramının İlgilendiği Konular

Pozitif muhasebe kuramı muhasebeye farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Söz konusu kuramın amacının diğer kuramlardan farklı olması kurama yönelik ilgiyi hayli arttırmıştır.

Muhasebe alanında yaşanan gelişmeler sonucunda muhasebe, bir kayıt sistemi veya bir defter tutma işleminden çıkmıştır. Muhasebe, bilimsel araştırmaların hızlı bir boyut kazanması ile birlikte bir bilim alanına dönüşmüştür. Muhasebenin bilim alanına dönüşmesinin temelinde

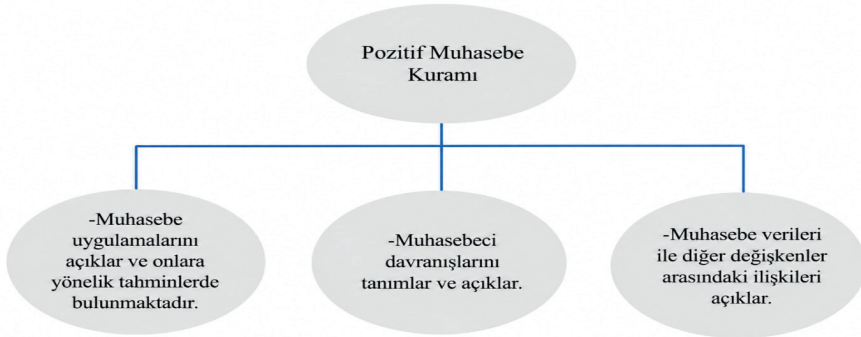
1970 yılında Kuhn tarafından gerçekleştirilen çalışma olmuştur. Kuhn(1970) tarafından ifade edilen “bilimsel devrim” anlayışı muhasebe alanına yavaş yavaş girmeye başlamıştır.

Muhasebe araştırmacıları yıllardır bir misyon üzerine odaklanmışlardır. Bu misyon ise muhasebe alanında yetişenlere mümkün olan en üst düzeyde teknik beceri kazandırmaktır. Bu hedef bir yönüyle değerli bir hedef niteliğine sahiptir. Bu başarılı bir istihdamın gerçekleşmesi için üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Ancak zamanla işverenler açısından muhasebe alanında teknik beceriye sahip olmak işe alımlarda değerlendirilmesi gereken tek ölçüt olamamıştır. Yaşanan köklü değişimler ile beraber muhasebe alanında mezun olanların istihdam edilememesi, muhasebe araştırmacılarının müfredatında bazı değişikliklerin yapılmasına neden olmuştur. Artık muhasebe alanında teknik bilgi beceriye sahip olmak tek başına yeterli bir ölçüt olarak görülmemektedir. Üstün teknik bilgi ve beceriye sahip olan adayların bulunduğu durumlar işverenler tarafından en iyi seçim olarak düşünülmemeye başlamıştır. Bu durum 1980’li yıllarda muhasebe araştırmacılarını yeni bir arayışa sürüklemiştir. Kuhn tarafından ifade edilen bilimsel devrim anlayışı ile beraber yeni paradigma ve kuramlar doğmaya başlamıştır. Muhasebeci araştırmacılar tarafından yapılan müfredat değişikliğinde amaç tamamen farklı bir boyuta uzanmıştır. Artık muhasebe alanında teknik bilgi ve becerilere sahip olmak yeterli değil, muhasebe bilgi ve birikiminin yanında yeni fikirler ortaya koyan bireylerin topluma kazandırılması amaçlanmıştır. Böylelikle iş dünyasına daha kaliteli

hizmetin sunulması ve iş dünyasının ihtiyaçlarına yönelik cevap verilmesi, muhasebe alanında yetişen kişilerin kolaylıkla iş bulmalarının yanında, bilimsel anlamda yenilikçi düşünce akımlarını bünyesinde barındıran ve bu kapsamda meslek mensuplarının özgür bir şekilde düşünmesini sağlayacak bir anlayış üzerinde yoğunlaşmıştır (Price,2006:38-55).

Pozitif muhasebe kuramından önce diğer kuramların bilimsel nitelikte olmadığı ifade edilmiştir. Böylece muhasebe de bilimsel olma ve bilimsel olmama arasındaki ayrımın farkına varılmıştır. Bu fark ile pozitif muhasebe kuramının bilimsel bir kuram olduğu ve diğer kuramların yalancı kuramlar olduğu belirtilmiştir. Watts ve Zimmerman bu kuramın muhasebe uygulamalarını açıklamak ve tahminlerde bulunmak amacıyla geliştirilen bir kuram olduğunu açıklamıştır. Kuram tarafından ele alınan ilk soru, hangi muhasebe yöntem ve tekniklerinin seçildiği ve neden seçildiği ile ilgilidir (Sterling,1990:97-135).

Bu doğrultuda pozitif muhasebe kuramının geniş anlamda üç faktör üzerinde durduğu Şekil 1’de görülmektedir.

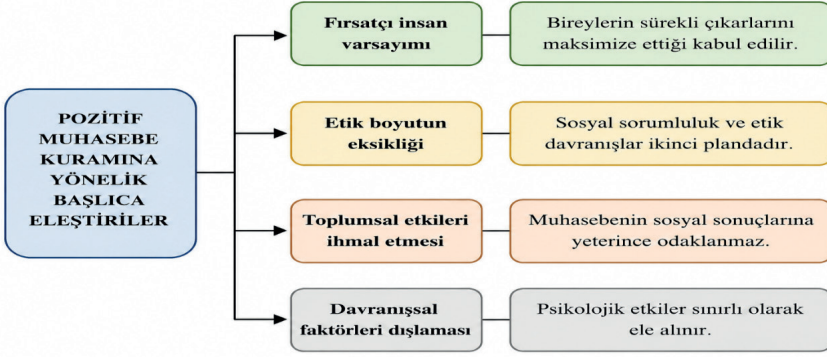

Şekil 1: Pozitif Muhasebe Kuramı

Kaynak: (Gökten,2013 68).

6. Pozitif Muhasebe Kuramına Getirilen Eleştiriler.

Pozitif Muhasebe Kuramı, günümüz muhasebe alanında önemli bir yere sahiptir. Bahsedilen öneme karşılık ilgili kurama yöneltilmiş ciddi eleştiriler de bulunmaktadır. Eleştirilerin temelinde genellikle kuramın normatif boyutu göz ardı etmesi vardır. Bir diğer eleştiri, kuramın insan davranışına ilişkin oldukça basit varsayımlar yapmasıdır. Ayrıca kuram, mevcut olan düzeni sorgulamadığı için eleştirilmektedir. Bu çalışmada söz konusu eleştiriler sistematik olarak ele alınmış ve Şekil 2’de özetlenmiştir.

Şekil 2: Pozitif Muhasebe Kuramına Getirilen Eleştiriler.

Kaynak: Watts ve Zimmerman (1986), Gray, Owen ve Adams (1996) ve Kahneman'dan (2011) yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2'de görüldüğü üzere Pozitif Muhasebe Kuramına yönelik eleştiriler daha çok kuramın temel varsayımlarına dayandırılmaktadır. Özellikle bireylerin kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalıştıkları varsayımı, kuramın en çok tartışılan yönlerinden biridir. Watts ve Zimmerman'ın (1986) geliştirdiği bu yaklaşım muhasebe tercihlerini açıklamada önemli katkılar sunmuş olsa da sonraki yıllarda yapılan çalışmalar insanların her zaman rasyonel kararlar vermediğini ortaya koymuştur. Özellikle Kahneman'ın (2011) çalışmaları, karar alma süreçlerinde psikolojik unsurların da etkili olduğunu göstermektedir.

Kurama yöneltilen bir diğer eleştiri ise etik ve toplumsal boyutların yeterince dikkate alınmamasıdır. Gray, Owen ve Adams'a (1996) göre, muhasebe sadece ekonomik sonuçları olan bir olgu olarak değerlendirilmemelidir, aynı zamanda toplumsal ve çevresel etkileriyle birlikte değerlendirilmelidir. Son zamanlarda sürdürülebilirlik raporlaması ve ESG uygulamalarına yönelik kamuoyu ilgisinin artması neticesinde bahsedilen eleştirilerin önemini çok daha fazla artırmıştır. Frankel vd. (2025) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ESG uygulamalarının ve açıklamalarının gerçek ve tüzel kişiler açısından son derece önemli ekonomik çıktılar oluşturabileceğini göstermektedir.

Dolayısıyla Pozitif Muhasebe Kuramı muhasebe araştırmalarında önemli bir yere sahip olmakla birlikte, günümüzde sürdürülebilirlik, davranışsal faktörler ve paydaş beklentileri gibi konuların da dikkate alınmasını gerekli kılan yeni tartışmalarla karşı karşıyadır.

Sonuç

Pozitif muhasebe kuramı 1970’li yıllarda ortaya çıkan bir kuramdır. Watts ve Zimmerman tarafından geliştirilmiştir. Pozitif muhasebe kuramı muhasebe alanına bir yenilik ve canlılık getirmiştir. Muhasebe konusunda üretilen kuramların yetersizliği ve ampirik sonuçlardan yoksun olmaları pozitif muhasebe kuramının oluşmasına bir zemin hazırlamıştır.

Teorik varsayımların ve ampirik deneylerin geliştirilmesi bu kuramı muhasebe literatüründe daha popüler hale getirmiştir. Söz konusu kuramın önemli bir amacı vardır. Bu amaç, muhasebe politikası seçimine etki eden faktörler hakkında hipotezler geliştirmek ve bunların geçerliliğini ampirik olarak sınamaktır. Bu kapsamda işletmeler için uygun bir muhasebe politikası belirlemek temel gayedir. İşletmelerde muhasebe politikaları tercih edilirken tarafların çıkarlarının maksimum düzeyde tutulacağı, bunun yanında işletme değerinin en üst düzeyde tutulacağı anlayışı pozitif muhasebe kuramı kapsamında ele alınmıştır.

Pozitif muhasebe kuramından önce muhasebe yazınında normatif muhasebe araştırmaları hakimiyet sürdürmüştür. Bazı sorunlara cevap vermeyen normatif muhasebe teorisyenleri muhasebe prensipleri geliştirmenin arayışı içerisinde olmuştur. Bu arayışın temel kaygısını ise muhasebe standartlarını tanıma ve ölçme konusu oluşturmaktadır.

“Nasıl olmalıdır?” tipi sorular ile ilgilenen normatif muhasebe kuramının aksine pozitif muhasebe kuramı “ne olmalıdır?” gibi sorulara yanıt aratmaktadır. Böylelikle, muhasebe araştırma paradigmasında önemli bir değişimin temsilcisi olmuştur.

Watts ve Zimmerman tarafından savunulan bu kuram ile birlikte muhasebe alanında köklü değişimler yaşanmıştır. Muhasebe politikalarını açıklamak ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunmak amacıyla gelişen kuram ampirik araştırmaların yaygın hale gelmesinde de önemli bir rol oynamıştır.

Bu çalışmada ele alınan literatür genel olarak değerlendirildiğinde, Pozitif Muhasebe Kuramı’nın ortaya çıkışından günümüze kadar muhasebe araştırmalarında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Özellikle Watts ve Zimmerman tarafından geliştirilen yaklaşımın, işletmelerin muhasebe politikalarını neden belirli şekillerde tercih ettiklerini açıklamada güçlü bir teorik temel sunduğu söylenebilir. Bununla birlikte son yıllarda muhasebe alanında yaşanan değişimler kuramın farklı alanlarda yeniden ele alınmasına neden olmuştur. Örneğin ESG raporlaması ve sürdürülebilirlik açıklamaları üzerine yapılan çalışmalar, işletmelerin raporlama tercihlerinin yalnızca yasal zorunluluklardan değil, yatırımcı beklentilerinden ve ekonomik kaygılardan

da etkilendiğini göstermektedir (Frankel vd.,2025). Benzer şekilde Klösch ve Wittreich(2026), ESG raporlamasının ekonomik sonuçlarına dikkat çekerek işletme davranışlarının açıklanmasında Pozitif Muhasebe Kuramı'nın hâlen kullanılabilir bir çerçeve sunduğunu belirtmektedir.

Diğer taraftan dijitalleşme ve yapay zekâ teknolojilerindeki gelişmeler muhasebe uygulamalarını da etkilemeye başlamıştır. Akpınar ve Başkan'ın (2024) çalışmasında yapay zekâ uygulamalarının muhasebe süreçlerine katkı sağladığı ifade edilirken, Tariq ve Rahim(2024) sürdürülebilirlik raporlamasında yapay zekâ kullanımının giderek yaygınlaştığını vurgulamaktadır. Her ne kadar Pozitif Muhasebe Kuramı bu gelişmelerin yaşandığı dönemden çok daha önce ortaya çıkmış olsa da işletmelerin raporlama tercihlerini ekonomik çıkarlar, yönetsel teşvikler ve paydaş beklentileri çerçevesinde açıklama gücünü büyük ölçüde korumaktadır. Bu nedenle kuramın gelecekte sürdürülebilirlik muhasebesi, ESG raporlaması ve yapay zekâ destekli finansal raporlama alanlarında yapılacak çalışmalarda da araştırmacılara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akdoğan, N. ve Aydın, H. (1987). Muhasebe Teorileri, Gazi Üniversitesi İİBF Yayın No: 44, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Akpınar, A., & Başkan, T. D. (2024). "İşletmelerde yapay zekâ uygulamalarının muhasebe sürecine ve sürdürülebilirlik amaçlarına katkılarının incelenmesi: Sürdürülebilirlik endeksindeki işletmelerde bir araştırma". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 68, 107–116. <https://doi.org/10.18070/erciyesuibd.1487898>
- Bayrakdaroğlu, A. (2012). "Etkin piyasalar hipotezi." *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 37–47.
- Beaver, W. H. (1968). "The information content of annual earnings announcements". *Journal of Accounting Research*, 6, 67–92. <https://doi.org/10.2307/2490070>
- Christenson, C. (1983). "The methodology of positive accounting." *The Accounting Review*, 58(1), 1–22.
- Demski, J. S. (1988). "Positive accounting theory: A review." *Accounting, Organizations and Society*, 13(6), 623–629.
- Dinç, E., & Atasel, Y. (2016). "Türkiye'deki muhasebe anlayışının gelişim süreci ve mevcut durumunun incelenmesi." *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 267–283.
- Ege, İ., Coşkun, D., & Topaloğlu, E. E. (2010). "Finansal varlık fiyatlama modelinin Türk bankacılık sektöründe test edilmesi (2006–2010)." *Mali Ufuklar Dergisi*, 46, 57–63.
- Ehrhardt, M. C., & Brigham, E. F. (2011). *Financial management: Theory and practice* (13th ed.). Mason, OH: South-Western Cengage Learning.
- Ertaş, F., Erol, M., & Elagöz, İ. (2013). "Türkiye'de muhasebe tarihi çalışmalarının son dönemi (1984–2011)." *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 73–87.
- Fama, E. F. (1965). "The behavior of stock market prices." *The Journal of Business*, 38(1), 34–105.
- Fama, E. F. (1980). "Agency problems and the theory of the firm." *Journal of Political Economy*, 88(2), 288–307.
- Frankel, R., Kothari, S. P., & Raghunandan, A. (2025). "The economics of ESG disclosure regulation." *Review of Accounting Studies*, 30(4), 3218–3253. <https://doi.org/10.1007/s11142-025-09900-9>
- Friedman, M. (1953). "The methodology of positive economics." In *Essays in positive economics* (pp. 3–43). University of Chicago Press.
- Gökten, P. O. (2013). "Pozitif muhasebe teorisi ve muhasebe politikalarının seçimine ilişkin ampirik bir çalışma." (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye).
- Gray, R., Owen, D., & Adams, C. (1996). "Accounting and accountability: Changes and challenges in corporate social and environmental reporting." Prentice Hall.

- Güçlü, F., Çiçek, H., & Benli, T. (2006). “Tek düzen muhasebe sistemine göre genel muhasebe (2. bs.).” Detay Yayınları.
- Harris, M., & Raviv, A. (1991). “The theory of capital structure.” *The Journal of Finance*, 46(1), 297–355.
- Jensen, M. C. (1976). “Reflections on the state of accounting research and the regulation of accounting.” *Stanford Lectures in Accounting*, 1–26. <https://doi.org/10.2139/ssrn.321522>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). “Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and capital structure.” *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360.
- Kabir, M. H. (2011). “Positive accounting theory and science.” *Journal Centrum Cathedra*, 3(2), 136–149.
- Kahneman, D. (2011). “*Thinking, fast and slow*.” Farrar, Straus and Giroux.
- Kalenderoğlu, M. (2003). “Genel muhasebe (2. bs.).” Seçkin Yayıncılık.
- Kaya, İ. (2017). “Accounting choices in corporate financial reporting: A literature review of positive accounting theory.” *In Accounting and corporate reporting: Today and tomorrow* (pp. 129–140). IntechOpen.
- Kızıl, A. (1994). “Genel muhasebe: Envanter ve değerlendirme.” Der Yayınları.
- Klösch, M., & Wittreich, T. (2026). “*The economic effects of ESG reporting: Theoretical insights for empirical exploration* (Working paper).” SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.6268118>
- Korkmaz, T., & Ceylan, A. (2017). “*Sermaye piyasası ve menkul değer analizi*.” Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Kuhn, T. S. (1970). *The structure of scientific revolutions* (2. bs.). Chicago: University of Chicago Press.
- Küçüksavaş, N. (2001). “Genel muhasebe: İlkeler ve uygulaması (9. bs.).” Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Lintner, J. (1965). “The valuation of risk assets and the selection of risky investments in stock portfolios and capital budgets.” *Review of Economics and Statistics*, 47(1), 13–37.
- Melis, A. (2005). “Financial statements and positive accounting theory: The early contribution of Aldo Amaduzzi.” SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.695041>
- Nalçın, K., & Can, A. V. (2016). “Bilgi felsefesi temelinde muhasebe araştırmalarının yönelimi: 2006–2012 yılları arasında Türkiye’de yapılan doktora tezlerinin analizi.” *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 165–187.
- Obara, L. C., & Eyo, B. O. (2000). “*Financial management: Principles and practice*.” Springfield Publishers.

- Okka, O. (2015). Analitik finansal yönetim teori ve problemler (2. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Örten, R., Kurt, G., & Torun, S. (2011). "Muhasebede çift taraflı kayıtlama ve kitâb-us siyagat." *Muhasebe ve Finans Tarihî Araştırmaları Dergisi*, 34–69.
- Price, J. B. (2006). Accounting Education Change: A Kuhnian Perspective. *The Journal of Theoretical Accounting Research*, 1(2), 39.
- Saraç, M. (2015). "Finansal yönetim." İstanbul Üniversitesi.
- Sevilengül, O. (2011). "Genel muhasebe (16. bs.)." Gazi Kitabevi.
- Sharpe, W. F. (1964). Capital asset prices: A theory of market equilibrium under conditions of risk. *The Journal of Finance*, 19(3), 425–442.
- Sterling, R. R. (1990). "Positive accounting: An assessment. *Abacus*." 26(2), 97–135.
- Tanış, V. N. (2011). "Genel muhasebe: İlkeler ve uygulamalar (5. bs.)." Karahan Kitabevi.
- Tariq, A., & Rahim, M. (2024). "Role of artificial intelligence in enhancing sustainability reporting and green accounting in Industry 4.0." *Acta Marisiensis. Seria Technologica*, 21(2), 31–38.
- Tufan, C., & Sarıçiçek, R. (2013). "Davranışsal finans modelleri, etkin piyasa hipotezi ve anomalilerine ilişkin bir değerlendirme." *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 159–182.
- Uçma, T. (2012). "Türkiye'deki muhasebe sisteminin gelişiminin kurumsal teori çerçevesinde açıklanması." *Muhasebe ve Finans Tarihî Araştırmaları Dergisi*, 2, 145–178.
- Uluslan, H., & Doğan, İ. (2008). "Muhasebe politikası seçimi: Pozitif muhasebe teorisi ve ekonomik belirleyiciler-ampirik bir çalışma." *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 229–254.
- Üç, M. (2009). "Muhasebe sistemlerinin sınıflandırılması ve Türk muhasebe sisteminin yerinin belirlenmesine yönelik bir analiz" (Doktora tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, Türkiye).
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1978). "Towards a positive theory of the determination of accounting standards." *The Accounting Review*, 53(1), 112–134.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1986). "Positive accounting theory." Prentice-Hall.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). "Positive accounting theory: A ten-year perspective. *The Accounting Review*," 65(1), 131–156.
- Yücel, Ö. (2016). "Finansal piyasa etkinliği: Borsa İstanbul üzerine bir uygulama." *International Review of Economics and Management*, 4(3), 107–123. <https://doi.org/10.18825/irem.16916>.